

DODATAK PRETISKU

NAPOMENA UZ OVO IZDANJE

Josip Florschütz rodio se 1864. u Osijeku. Na bečkom je Sveučilištu studirao germanistiku, slavistiku, poredbenu lingvistiku i glazbu, a ondje je i doktorirao 1887. tezom o jednom od najvažnijih starocrkvenoslavenskih jezičnih spomenika, Sinajskom psaltiru.

Početak dvadesetoga stoljeća Florschütz dobiva državnu stipendiju i odlazi u Leipzig, tada najbolje mjesto u svijetu za studij lingvistike.

Kod najpoznatijih lingvista mladogramatičarske škole, Karla Brugmanna, Ernsta Windischa i Augusta Leskiena, Florschütz je slušao jezikoslovne kolegije, sanskrt i poredbenu gramatiku indoeuropskih jezika, a u isto vrijeme bavio se i terenskim lingvističkim istraživanjima u Litvi, zbog važnosti litavskoga jezika za indoeuropsku lingvistiku.¹

Bez sumnje su tadašnje vlasti na zagrebačkom Sveučilištu u njemu prepoznale sjajnoga znanstvenika, jer upravo je on odabran za prvoga predstojnika Katedre za poredbeno indoeuropsko jezikoslovlje, koja je 1908. utemeljena pri Sveučilištu u Zagrebu.²

¹ O Josipu Florschützu kao indoeuropeistu i prvom predstojniku Katedre za poredbeno indoeuropsko jezikoslovlje u Zagrebu vidi vrlo pažljivo sastavljen članak Mate Križmana, »Od Lavoslava Geitlera do Radoslava Katičića: komentirana kronotaksa indoeuropeističke nastave na Filozofskom fakultetu u Zagrebu«, *Suvremena lingvistika* 29-30/1990: 62-75.

² Čini se da je najveću ulogu pri osnivanju Katedre odigrao Isidor Kršnjavi, v. Križman, op. cit.

Na toj je katedri Florschütz 1909. postao redovitim profesorom, pošto se habilitirao tezom o indoeuropskom korijenu *g'dheme »zemlja«; koliko god danas tema te habilitacije izgledala beznačajnom, u to je doba ona bila u središtu interesa suvremenoga indoeuropskog jezikoslovlja, pa i svjetske lingvistike.

Valja znati da je u to doba svako ozbiljno srednjoeuropsko sveučilište moralo imati katedru za indoeuropsku lingvistiku, koja se smatrala temeljnom lingvističkom disciplinom u znatno većoj mjeri negoli u naše vrijeme.

Promatraju li se kolegiji koje je Florschütz predavao na Sveučilištu u Zagrebu, iznenađuje njihova raznovrsnost; mora se pretpostaviti da je podjednako dobro znao sanskrt, grčki, latinski, starovisokonjemački, starocrkvenoslavenski i litavski, što u doba kada je razina filološke naobrazbe među lingvistima bila viša negoli danas i nije bilo jako neobično.

Objavio je i više zapaženih radova iz poredbene lingvistike, slavistike i germanistike, a napisao je i raspravu o litavskom jeziku i kulturi (Litavci, 1910). Njegova je svestranost vidljiva u načinu kojim je obrađivao tako različite teme kao što su primjerice, Iz historije komparativne gramatike germanskih jezika 1897; Socijalna drama njemačka 1897; Život i rad Marka Marulića. S kratkim osvrtom na hrvatsku knjigu od zametaka njezinih do današnjega doba 1901; Stridon i Zrin, odnosno Nešto o rodnom mestu svetoga Jeronima 1902. te Utjecaj Turkotatara i Germana na Slavene 1906.

Nedvojbeno je da su se na Florschützovoj Gramatici hrvatskoga jezika za ženski licej, preparandije i više pučke škole obrazovale generacije hrvatskih intelektualaca.

Objavljena godine 1905, bila je to tada najbolja srednjoškolska hrvatska gramatika, sastavljena na znanstvenoj razini onodobnoga mladogramatičarskog jezikoslovlja, ali i didaktički primjerena gimnazijalcima i obrazovanim laicima.

Premda je početkom dvadesetog stoljeća, kada

je Florschütz sastavio svoju Gramatiku, već bilo prekasno za odustajanje ili značajne napuštanje vukovske i maretićevske koncepcije hrvatskoga standardnog jezika, Florschütz se izborom građe za svoju gramatiku vidljivo usmjerio prema tekstovima hrvatske književnosti, znatno manje se koristeći tada pomodnim jezikom narodnoga pjesništva. Zanimljivo je da je Florschütz i u nekim detaljima odstupao od vukovske norme, koju je zastupao Maretić.

U mnogim je detaljima tako Florschütz znatno dosljedniji hrvatskoj gramatičkoj tradiciji od Maretića i drugih vukovaca. Razlike spram Maretićeve Gramatike i stilistike književnoga jezika (Zagreb 1899) vidljive su i u lingvističkoj terminologiji, primjerice u Florschützovu dosljednom insistiranju na terminu osobne zamjenice, za razliku od Maretićevih (i u srpskoj gramatičkoj tradiciji udomaćenih) ličnih zamjenica.

Vrijednosti Florschützove knjige potvrđuju i brojna izdanja; naime, za njegova života objavljena su tri i to: godine 1905, 1907. i 1916, zatim još jedno 1921. Dva kasnije objavljena izdanja doživjela su značajne promjene. Godine 1940. u izdanju Naklade školskih knjiga i tiskarnica Banovine Hrvatske promijenjen je naslov u Gramatiku hrvatskoga ili srpskoga jezika: za srednje i slične škole, dok je izdanje iz 1943. u Nakladi odjela hrvatske državne tiskare (Ured za hrvatski jezik) prerađeno i objavljeno korijenskim pravopisom pod naslovom Hrvatska slovnica: za srednje i slične škole.

Ovaj pretisak tiskan je prema izdanju iz godine 1916, jer je riječ o posljednjem objavljenom za autorova života pa ga možemo smatrati konačnom verzijom.

Josip Florschütz umro je u Zagrebu 1916. godine; za čovjeka koji je doživio pedeset dvije godine u to se vrijeme nije moglo reći da je umro mlad, no kao lingvist on još bez sumnje nije bio doživio svoj vrhunac: u iskustvenim znanostima poput lingvistike znanstvenici svoje najbolje radove vrlo često ostvaruju tek nakon pedesete, i tko zna

koliko je Florschütz još mogao pridonijeti, da je uživao dulje.

Florschütz, dakako, iza sebe nije ostavio većih teorijskih radova, niti je ostvario sintetsko djelo poput Maretićeve Gramatike ili Iveković-Brozova Rječnika. Njegova je važnost prije svega u solidnosti i utemeljenosti njegova pristupa filološkim problemima kojima se bavio te u svestranosti kojom je pristupao jezikoslovnim istraživanjima, i to na razini i u teorijskim okvirima tadašnje svjetske lingvistike.

Valja uvijek imati na umu da je on živio u doba kada se znanstvenim jezikoslovljem smatralo jedino poredbeno jezikoslovlje i kada su filološka potkovanost i temeljitost, u kojima se on isticao, bile preduvjet znanstvenoga bavljenja jezikom.

Napokon, poznavanje Florschützove Gramatike iznimno je važno i danas zbog znatnog utjecaja što ga je imala na normiranje hrvatskoga jezika u prvoj polovici dvadesetoga stoljeća te će dobro poslužiti u svrhu znanstvenoga proučavanja povijesti hrvatskoga (književnoga) jezika.

Zanimljiva je činjenica da mnoga pravila Florschützove Gramatike vrijede i danas te je moguća i usporedba s drugim sličnim, novijim, priručnicima.

Ranko Matasović

KAZALO

Dr. Josip Flörschütz Gramatika hrvatskog jezika za
ženski licej, preparandije i više pučke škole / 5 – 264

DODATAK

Napomena uz ovo izdanje (Ranko Matasović) / 267